

Landelijk Scenario's Nederlandse gemeenten

Gemeentelijke bijsluiter bij
Centraal Economisch Plan 2021,
van het CPB

Betrokken partijen

Gemeente Breda

Gemeente Utrecht

Gemeente Rotterdam

Gemeentelijke bijsluiter

Vier invalshoeken (w,w,w,h)

Gemeentelijke bijsluiter bij CEP2021

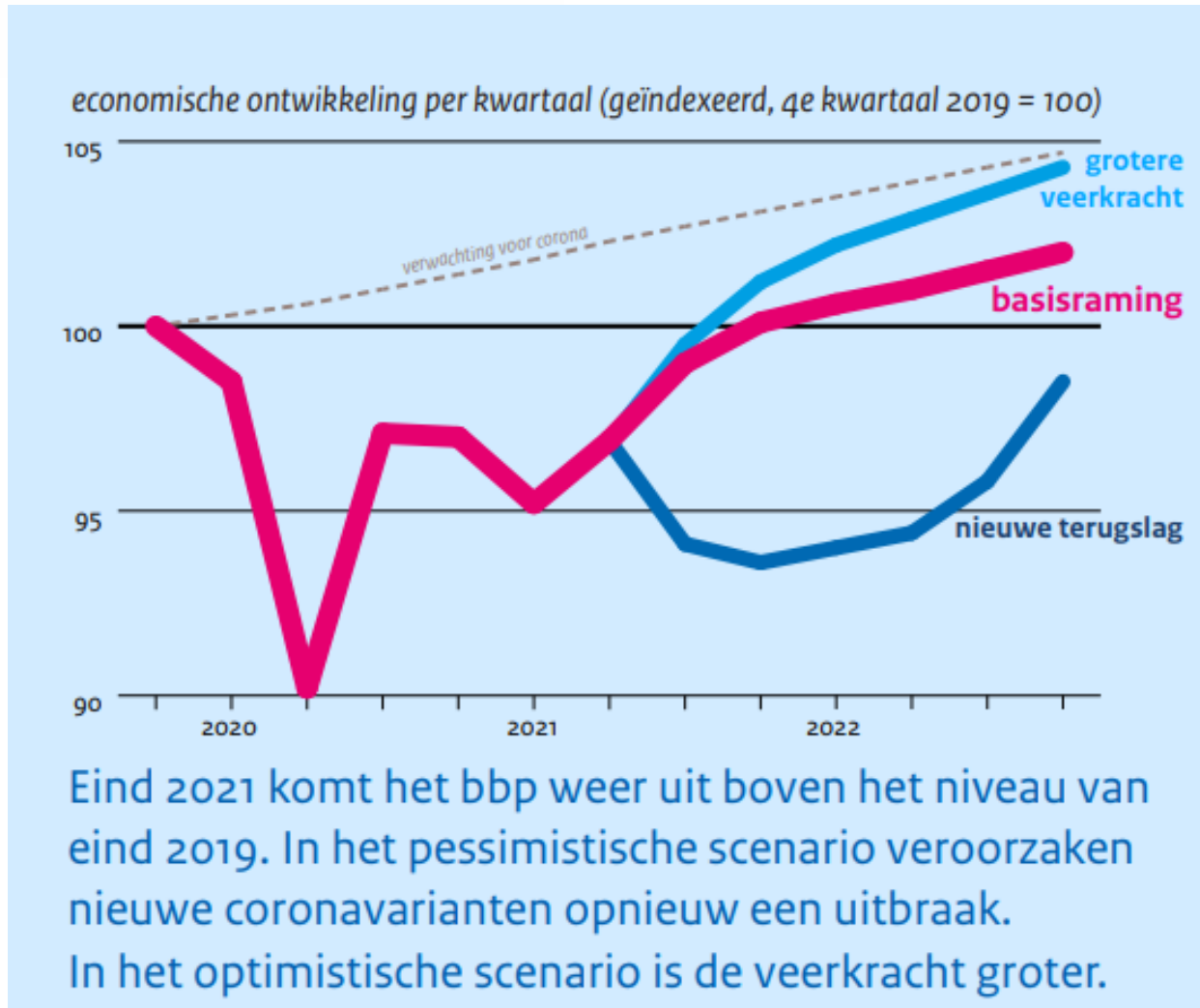
In deze gemeentelijke bijsluiter staat informatie over:

1. Wat er in zit (samenvatting)
2. Wat de werking is
3. Wat de bijwerkingen zijn (waarschuwingen)
4. Hoe je het gebruikt

Risicobeheer

1. Inhoud CEP 2021

Het Centraal Economisch Plan bevat dit jaar naast een scenario “Basisraming” ook twee additionele scenario’s “Grotere veerkracht” en “Nieuwe terugslag”

Scenario “Basisraming” gaat uit van een aantal veronderstellingen

uitgangspunten basisraming

Pandemie

*besmettingen nemen af,
beperkingen verdwijnen
in de loop van dit jaar*

Consumptie

*mensen kunnen
gespaard geld weer
gaan uitgeven*

Steunbeleid

*afbouw van
steunmaatregelen in
tweede helft 2021*

Bedrijven

*investeringen nemen toe
als vertrouwen terugkeert,
deel krijgt het nog moeilijk*

Buitenland

*herstel in het
buitenland,
uitvoer neemt toe*

Dynamiek in scenario “Basisraming”

Het herstel komt in de basisraming in het tweede kwartaal geleidelijk op gang en versnelt in het tweede halfjaar, waardoor het bbp in 2021 toeneemt met 2,2% en in 2022 met 3,5%. De vaccinatiegraad loopt in het tweede kwartaal verder op, wat besmettingen en ziekenhuisopnames drukt. Eind 2021 komt het bbp weer uit boven het niveau van eind 2019. De raming gaat uit van de huidige beleidsvoornemens van de regering waarin **de steunmaatregelen eind juni aflopen**. De consumptie zal sterk toenemen zodra **winkels en horeca weer helemaal opengaan** en de besmettingsangst bij consumenten afneemt doordat meer personen gevaccineerd zijn. De tijdens de coronarecessie sterk opgelopen spaarquote maakt een **sterke consumptiegroei** mogelijk. Overigens is niet voor iedereen de spaarquote vorig jaar opgelopen; bij veel zzp'ers en flexwerkers zijn de spaartegoeden vorig jaar juist aangesproken. Bedrijfsinvesteringen reageren later dit jaar positief op de toenemende omzet en gunstiger omzetverwachtingen, ondersteund door lage financieringskosten. De investeringsgroei wordt daarbij wel geremd door **extra faillissementen** in sommige sectoren nadat in juni het steunbeleid afloopt.

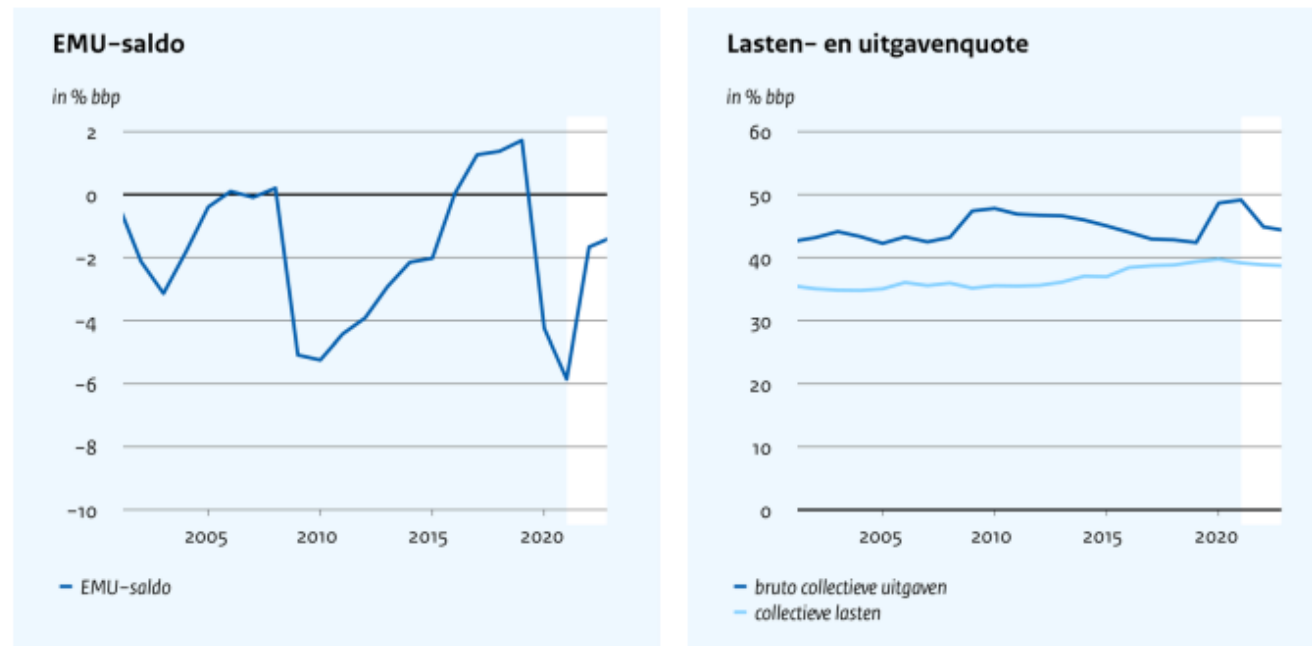
Werkloosheid loopt op

De werkloosheid loopt op tot 5% van de beroepsbevolking rond de jaarwisseling, om vervolgens te dalen tot 4,5% eind 2022. Zoals gebruikelijk vertaalt het economisch herstel zich pas later, in de loop van 2022, in een daling in de werkloosheid. Voor de jaargemiddelden betekent dit een toename van 3,8% in 2020 tot 4,4% in 2021 en 4,7% in 2022. De werkloosheid is voor 2021 en 2022 neerwaarts bijgesteld met respectievelijk 1,7%-punt en 0,7%-punt, voornamelijk door de onverwachte verdere daling van de werkloosheid in november tot en met januari als gevolg van de sterker dan verwachte stijging van de werkgelegenheid. Het geraamde productieherstel kan in de tweede helft van 2021 niet voorkomen dat de werkloosheid stijgt. ***Wel stijgt dan al het aantal gewerkte uren per persoon*** en de arbeidsproductiviteit per gewerkt uur door de aantrekkende vraag. Op basis van de huidige beleidsvoornemens lopen de huidige omvangrijke steunmaatregelen eind juni af. Dit zal gepaard gaan met herstructureringen en faillissementen, die de werkloosheid zullen opstuwten in de tweede helft van het jaar maar wel productiviteitsverhogende dynamiek bij bedrijven terugbrengen.

Overheidstekort loopt op

Ook in 2021 leidt de bestrijding van de pandemie tot omvangrijke overheidsuitgaven, van circa 30 mld euro.

Door uitbreiding van het steunpakket en **extra uitgaven aan zorg en onderwijs** loopt het tekort dit jaar verder op. Daarnaast zijn er extra uitgaven als gevolg van de kinderopvangtoeslagaffaire. Ouders worden gecompenseerd en er is **extra budget voor de uitvoeringsdiensten**.

Wel geld, geen mensen voor onderwijs

Naar verwachting zullen de voorgenomen extra onderwijsmiddelen van 8,5 mld euro eind 2023 niet volledig uitgegeven zijn. Om leerachterstanden door de sluiting van scholen tijdens de pandemie in te halen, is het kabinet gekomen met het Nationaal Programma Onderwijs, met extra begrotingsruimte van **8,5 mld euro in 2021-2023**. Deze omvangrijke impuls vergt tijd, waarbij uitvoering bemoeilijkt wordt door het ***gebrek aan beschikbaar extra onderwijspersoneel***.

Krapte op huizenmarkt houdt aan

Door de **laag blijvende rente** en **aantrekkende economie** valt ook voor 2021 en 2022 een **flinke huizenprijsstijging** te verwachten. Transacties laten een piek zien eind 2020 en begin 2021. Dat heeft te maken met invoering van de differentiatie van de overdrachtsbelasting. Daardoor hebben beleggers aankopen naar voren gehaald naar eind 2020 en hebben starters aankopen uitgesteld tot begin 2021. Het aantal transacties zal op jaarbasis wat afnemen in 2021 en daarna stabiliseren in 2022. De investeringen in woningen stijgen naar verwachting met 1% in 2022.

Onzekerheid is niet weg

Het verloop van de coronapandemie is ongewis en daarmee blijft de onzekerheid over de economische vooruitzichten groot.

De vaccinaties geven wel uitzicht op een sterke vermindering van het aantal ziekenhuisopnames. Wel is er onzekerheid over de ***tijdige levering van vaccins*** en over de ***bescherming*** die zij bieden tegen nieuwe varianten van het coronavirus. Het is onduidelijk hoe ***voorzichtig consumenten blijven*** en hoe snel ***contactbeperkende maatregelen*** zullen worden versoepeld. De economie is in het derde kwartaal van 2020 na versoepeling van beperkingen zeer veerkrachtig gebleken. Het is de vraag of ondernemingen, na de harde lockdown en het verdere interen op buffers, dezelfde veerkracht zullen tonen bij de komende versoepelingen. Het is ook de vraag hoe snel huishoudens hun overbesparingen gaan terugbrengen en hun consumptie opvoeren.

Risicobeheer

Drie scenario's

Vanwege de grote onzekerheid zijn naast de *basisraming* een pessimistisch en een optimistisch scenario in deze raming opgenomen.

In het pessimistische ***scenario "Nieuwe terugslag"*** veroorzaken nieuwe coronavarianten, waartegen de huidige vaccinaties onvoldoende blijken te werken, in het najaar opnieuw een corona-uitbraak. Deze nieuwe uitbraak leidt weer tot extra voorzichtigheid bij huishoudens en nieuwe restricties, waardoor het bbp opnieuw afneemt en de werkloosheid verder oploopt.

In het optimistische ***scenario "Grotere veerkracht"*** zorgen positieve verwachtingen bij huishoudens en bedrijven voor een krachtiger herstel na het opheffen van de contactbeperkingen. Door groter vertrouwen in de toekomst brengen huishoudens hun overbesparingen sneller tot besteding, met extra consumptie tot gevolg. Bedrijven schalen hun investeringen extra op, mogelijk gemaakt door laag blijvende financieringskosten. Bij vergelijkbare ontwikkelingen elders in het eurogebied, is ook de export uitbundiger.

Risicobeheer

Scenario “Nieuwe terugslag”

In het pessimistische scenario veroorzaken ***nieuwe coronavarianten een nieuwe corona-uitbraak***, met een ***nieuwe recessie*** tot gevolg. In het scenario is verondersteld dat de huidige vaccinaties onvoldoende blijken te werken tegen nieuwe coronavarianten en aangepaste vaccins niet tijdig beschikbaar zullen zijn waardoor in het komend najaar de besmettingen en ziekenhuisopnames opnieuw oplopen. Dit leidt tot ***extra voorzichtigheid bij huishoudens***, waardoor de consumptie afneemt. Bovendien herintroduceert de overheid dan ***restricties*** om de epidemie tegen te gaan, waardoor de consumptie verder afneemt. ***Ook de rest van Europa en de VS hebben in dit scenario te maken met een nieuwe besmettingsgolf***, waardoor ook daar bestedingen afnemen, met negatieve gevolgen voor de Nederlandse uitvoer. De bedrijfsinvesteringen reageren niet alleen negatief op de afnemende consumptie en uitvoer maar ook op de ***toegenomen onzekerheid*** over toekomstige ontwikkelingen en de verdere aantasting van de balansposities van bedrijven als gevolg van de nieuwe coronagolf. ***Nieuwe steunpakketten*** en ***verdere verruiming van het monetaire beleid*** dempen het negatieve effect op het bbp en het opwaartse effect op de werkloosheid. Overheidstekort en ***overheidsschuld*** komen ***hoger*** uit dan in de basisraming door de extra steunpakketten en door de lagere belastinginkomsten en hogere werkloosheidsuitkeringen als gevolg van de nieuwe recessie. In dit scenario ***daalt het bbp verder in 2021, met 0,8% en blijft de groei in 2022 beperkt tot 0,8%***. Hierbij loopt de ***werkloosheid op tot 6,1%*** van de beroepsbevolking in 2022

Risicobeheer

Scenario “Grotere veerkracht”

In het optimistische scenario leidt de opheffing van contactbeperkingen tot een ***sterkere stijging van consumenten- en producentenvertrouwen***. Door groter vertrouwen in de toekomst brengen huishoudens hun ***overbesparingen sneller tot besteding***, met extra consumptie tot gevolg. ***Bedrijven schalen hun investeringen op***, mogelijk gemaakt door laag blijvende financieringskosten. Bij vergelijkbare ontwikkelingen elders in het eurogebied, is ook de ***export uitbundiger***. De werkgelegenheid neemt hierdoor meer toe dan in de basisraming, waardoor de ***werkloosheid lager*** uitkomt. De ***krappere arbeidsmarkt*** leidt in 2022 tot een sterkere ***loonstijging***, die de consumptie verder opstuwt. De sterkere economische groei leidt tot ***hogere belastinginkomsten en lagere uitkeringen***, met een kleiner overheidstekort en overheidsschuld tot gevolg. De ***bbp-groei loopt in dit scenario op tot 2,6% in 2021 en 5,1% in 2022***, terwijl de ***werkloosheid afneemt tot 4,2%*** van de beroepsbevolking.

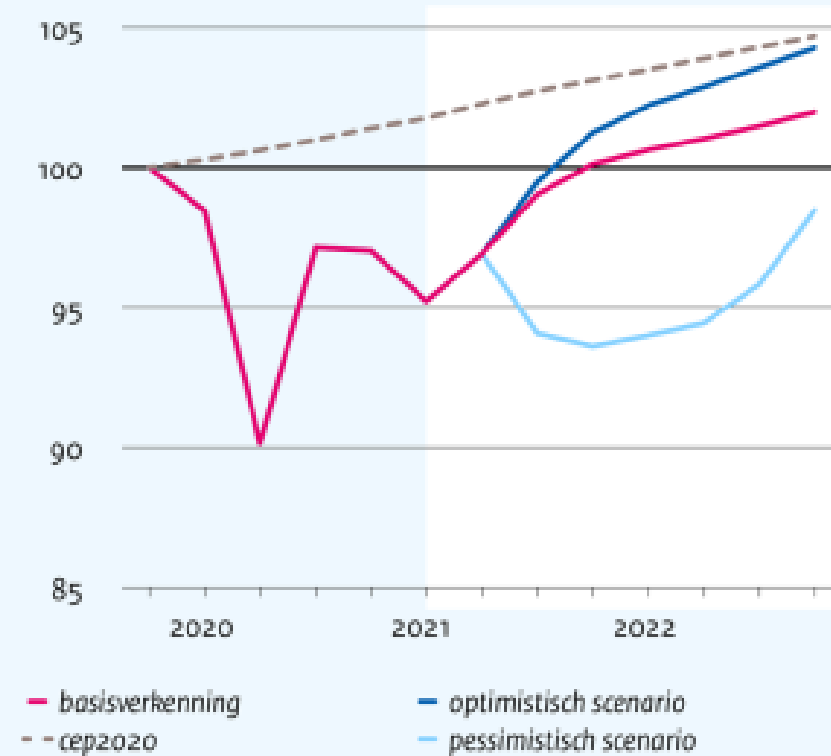

Risicobeheer

BBP en werkloosheid in de 3 scenario's

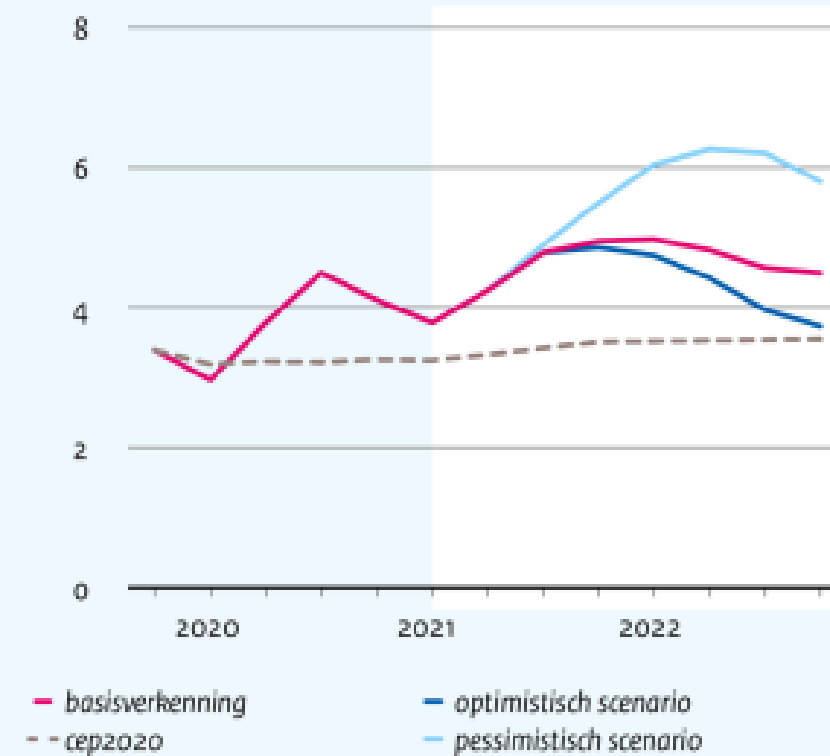
Bruto binnenlands product

geïndexeerd, 4e kwartaal 2019 = 100

Werkloosheid

% beroepsbevolking, per kwartaal

Robuuste opties over de scenario's heen (Herstelbeleid)

*Terwijl het verloop van de pandemie tegenvalt, laat de economie veerkracht zien. Maar ook als het virus onder controle is, werken de economische gevolgen van de crisis door. Het is in alle scenario's van belang dat steun overgaat in herstelbeleid om opgelopen schade te repareren en ervoor te zorgen dat de economie zich kan aanpassen → **Overwegingen voor beleid**, pagina 30*

- Ook in een minder gunstig scenario van aanhoudende besmettingen is de houdbaarheid van het huidige steunbeleid beperkt.
- Herstelbeleid dient zich allereerst te richten op het repareren van de opgelopen schade. Te denken valt aan scholieren en studenten die een leerachterstand hebben opgelopen.
- Herstelbeleid dient daarnaast gericht te worden op het faciliteren van de aanpassing van de economie.
- Door digitalisering verschuift de bedrijvigheid in bepaalde sectoren maar verandert ook de aard van het werk, hetgeen een extra uitdaging op het gebied van (om)scholing kan vragen. Uitdagingen van voor de corona-uitbraak (tweedeling op de arbeidsmarkt, kansenongelijkheid) zijn door de crisis scherper aan het licht gekomen
- De noodzaak voor korte-termijn-vraagstimulering is beperkt, eventuele investeringen kunnen het beste worden gekoppeld aan langetermijnuitdagingen

Risicobeheer

2. Werking

Het werken met deze scenario's helpt bij:

1. Het naar de toekomst kijken ipv naar het verleden
2. Het naar buiten kijken ipv naar binnen
3. Het meervoudig kijken (meerdere scenario's) ipv enkelvoudig (één raming)
4. Het omgaan met onzekerheid
5. Het integraal kijken naar vraagstukken ipv in silo's
6. Het verbinden van het financiële, kwantitatieve perspectief met het kwalitatieve beleidsinhoudelijke perspectief
7. Het onderling vergelijkbaar en uitwisselbaar maken van toekomstverkenningen tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten met Rijk en provincies

Risicobeheer

3. Bijwerking (waarschuwingen)

- Werk niet alleen met het scenario “Basisraming”, maar met de scenario’s “Grotere veerkracht” en “Nieuwe terugval”
- Er zijn veel voor gemeente relevante onderwerpen die niet in deze raming staan, pas dus op voor een te smalle blik
- De horizon is beperkt, veel vraagstukken vragen om een horizon tot 2030 of 2050. Pas dus op voor een korte horizon
- Deze scenario’s zijn oorspronkelijk geschreven vanuit een macro-economisch perspectief, specifieke ontwikkelingen in de eigen gemeenschap en andere perspectieven (sociaal, ecologisch, demografisch), politieke keuzes van het nieuwe kabinet en vooral het burgerperspectief zijn geen onderdeel van deze scenario’s
- Ook deze scenario’s gaan uit van een aantal veronderstellingen die niet zeker zijn. Als deze veronderstellingen anders uitpakken, kan dat sterk doorwerken op de hier gepresenteerde scenario’s. De twee geschetste scenario’s brengen niet alle onzekerheden in beeld en moeten niet gezien worden als de boven- en ondergrens van mogelijke uitkomsten.

Risicobeheer

Waarschuwing van het CPB

Opgenomen in de scenario's

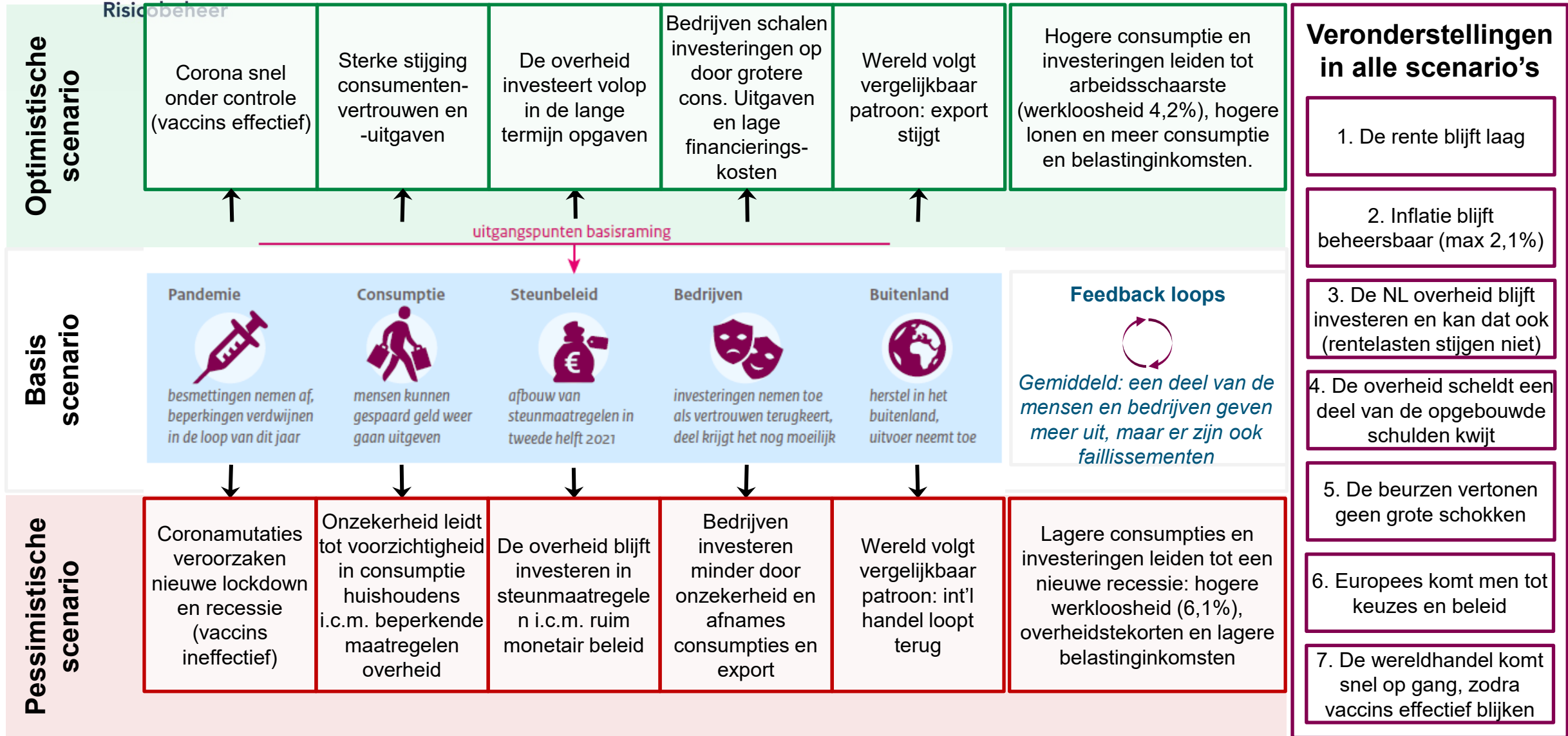
1. Het is onduidelijk hoe voorzichtig consumenten blijven en hoe snel contactbeperkende maatregelen zullen worden versoepeld.
2. Het is de vraag of ondernemingen, na de harde lockdown en het verdere interen op buffers, dezelfde veerkracht (als in 2020) zullen tonen bij de komende versoepelingen.
3. Het is ook de vraag hoe snel huishoudens hun overbesparingen gaan terugbrengen en hun consumptie opvoeren.

Niet alle risico's en onzekerheden komen in de twee scenario's tot uitdrukking:

1. Er zijn onzekerheden over de doorwerking van de omvangrijke Amerikaanse begrotingsimpuls op de **inflatie** en **rentes** in de VS maar ook in het eurogebied (p.28)
2. Hoe de economische **relatie tussen de EU en het VK** zich verder gaat ontwikkelen.
3. Een andere onzekerheid betreft de **handelsrelatie tussen China en de VS**.
4. De kans op **handelsspanningen tussen de EU en de VS** is door de nieuwe regering in Washington afgenomen, maar er blijven een groot aantal lastige dossiers (landbouwproducten, belasting op digitale diensten, etc.)
5. **En anderen...**

Veronderstellingen van de 3 scenario's in beeld

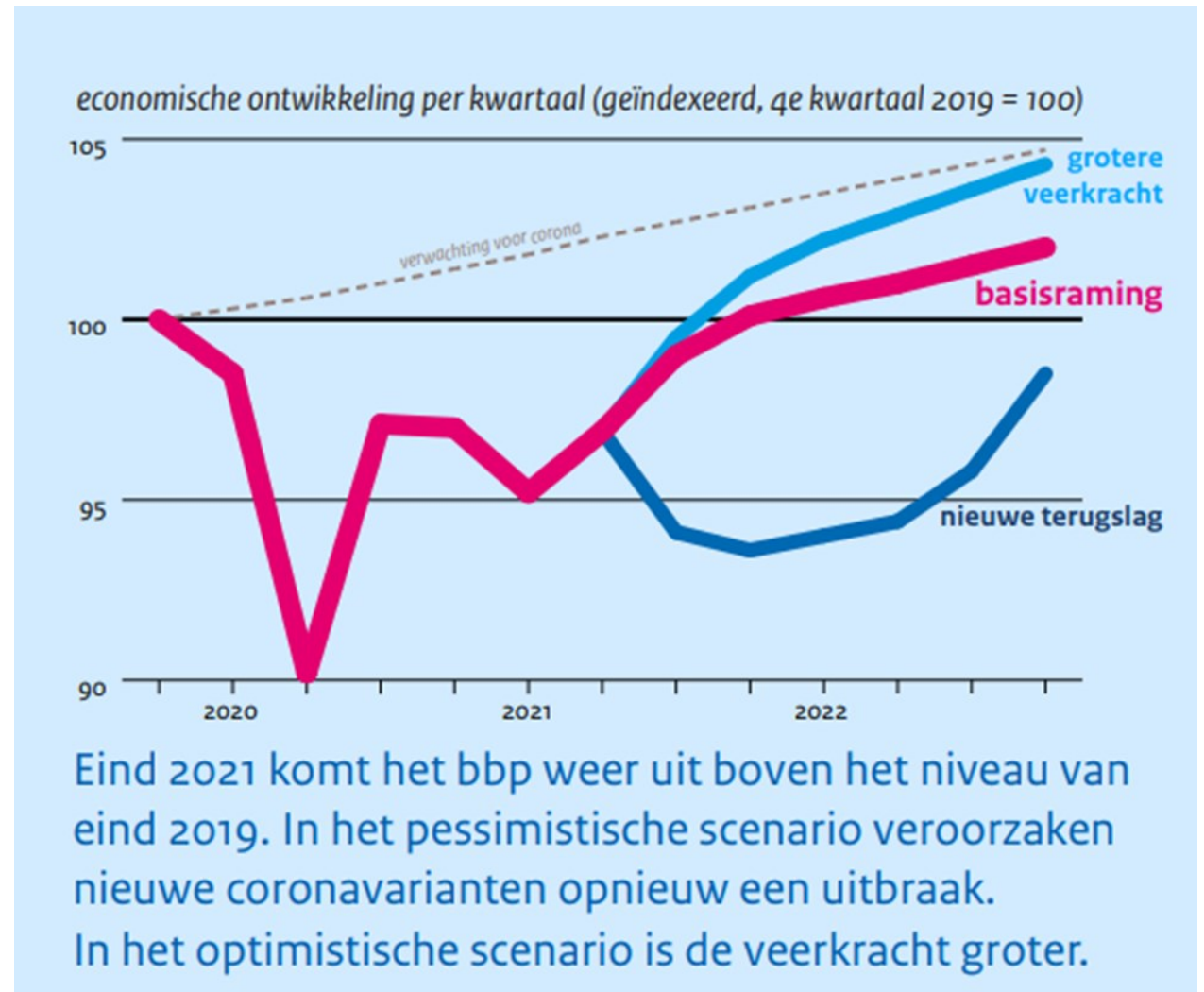

4. Gebruik

1. Reserveer tijd om met een team de scenario's te bespreken
 - Een team kan je eigen afdeling zijn, een sessie met BenW en/of Raad of zelfs met externe partijen
2. Laat iemand kort de relevante passages toespitsen op je eigen gemeente of onderwerp en dit presenteren
3. Stel drie keer de “Wat als...” vraag:
 - Wat doen we in het scenario “Basisraming”?
 - Wat doen we in het scenario “Grotere veerkracht”?
 - Wat doen we in het scenario “Nieuwe terugslag”?
4. Vat het geheel samen: wat moeten we altijd doen? En hoe zijn we wendbaar om met de kansen risico's om te gaan?
5. Beleg de acties en leg de uitkomsten vast. Bespreek ook hoe je hierop terugkomt.

Wat gaan we doen?

1. Keuze maken uit gemeentelijke invalshoeken
2. Groepsindeling
3. Uitwerking in drie scenario's

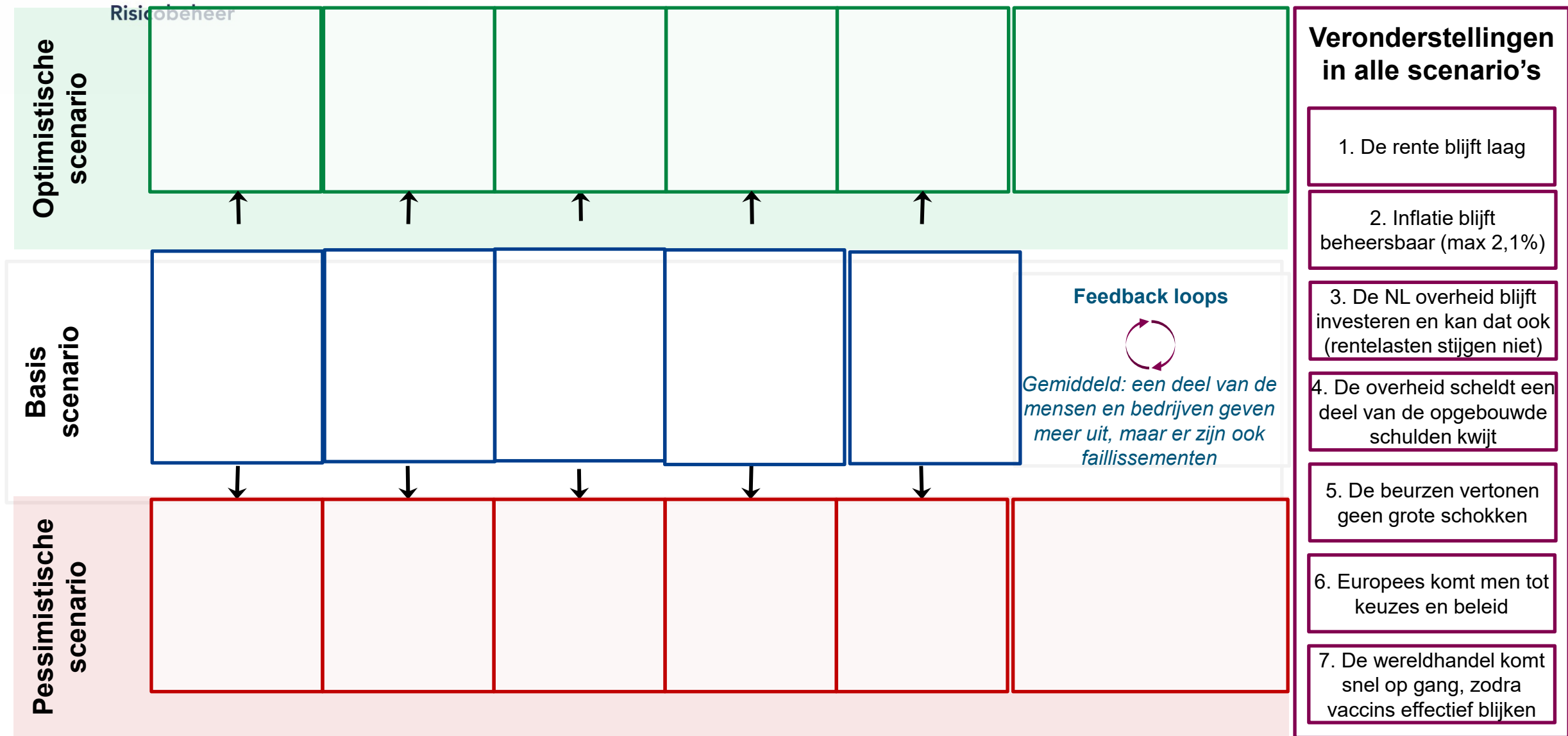

Mogelijke gemeentelijke invalshoeken

1. Gemeentelijke belastingopbrengsten en parkeeropbrengsten (0.61 t/m 0.64)
2. Woningbouwopgave, bedrijfsterreinen en grondexploitatie (3.2 & 8.)
3. Veiligheid (1.1 & 1.2)
4. Economische ontwikkeling (3.1) en herstelplan
5. Sport, cultuur & recreatie (5)
6. Werkgelegenheid (6.3, 6.4 & 6.5)
7. Sociale ondersteuning (6. WMO & Jeugd & 7.1 volksgezondheid)
8. Mogelijke kabinetsreacties op termijn/prognose handelen Rijksoverheid
9. Verloop Corona crisis
10. Overheidsfinanciën

Template gemeentelijke invalshoeken voor drie scenario's in beeld

Dank voor uw aandacht